

Kandahar. Kabul
Vol.15, No.6, Sumbulah 1353
(August 1974)

Sep

کندهر

د ۱۳۵۳ کال

شپږمه گڼه

اطلاعات افولکي

په کندهار کې د پښتونستان د ملي ورځي د لمانځلو يوه برخه

په دی گڼه کی

۱ مخ	د مطبوعا نوا او سواد د جهاني ورځي
	په هکله د دولت در اوس د پيڅا متن
۴ مخ	د پښتو نستان ملي ورځ
۴ مخ	د مطبوعا نوا او سواد جهاني ورځ
۴-۱۴ مخ	د پښتو نستان د مسئلي د حل لار
۸-۱۴ مخ	په اردو ژبه کې د پير محمد کا کړي
	د ګو ايتو منظومه تر څه
۱۵ مخ	نې وړانديز يان شهر
۱۶-۱۷ مخ	د هنر او ادب برخه
۱۸-۱۷ مخ	د مهر منو برخه
۲۰-۲۴ مخ	ادب لن ادب ته څه امر کوي
۲۵-۲۶ مخ	د ملي يواځي په اکامل کې
۲۷-۲۸ مخ	ادب څه نه وایي
۳۰ مخ	د وېدولي اور پور

د سواد او مطبوعاتو جهاني ورځ

د وېډي ۱۷ نېټه چې د سواد او مطبوعاتو د جهاني ورځې سره برابره ده په ټول هيواد کې په خاص ډول ولسمشر سوله دهيواد د مطبوعاتو د مقالو او مضامينو په خپرولو د دې ورځې لمانځنه وکړه او د ټولنې د پرمختګ په لاره کې نې د سواد او مطبوعاتو ارزښت روښانه کړ.

واقعا په اوسني نړۍ کې چې اساس ئې پر ساينس او ټکنالوژۍ باندې

ولايدي دي، سواد د بشري ژوندانه د اشد ضرورتو يا توکمنه شمير ل کېږي. له دې

امله نن ورځ په ټوله نړۍ کې د ايسوا دې پر ضد مبارزه په بين المللي سويه

روانه ده.

که څه هم د پوهنې او معاري انکشاف د ايسوا دې

د له منځه وړلو د پاره يوه لويه سويه مبارزه کوي خو غرنګه چې د پوهنې

د تحصيل امکانات په عامه سويه هر چا ته ميسر نه دي نو د او د ځانگړي مطبوعات او نورو

مر او طبي موسسې پر غاړه لري چې د ايسوا دې سره په يوه پراخه او وسيع جبهه کې مبارزه وکړي. پدې اساس نو د مطبوعاتو رول د سواد په تعميمولو کې ډير مهم او مؤثر دی. ځکه

مطبوعات د جرايدو، مجلو، راډيو ټلويو، ټيلا تر ونو، ټلويزيونو، سونما ټلويو او

داسې نورو وسايلو په ذريعه په عام فهمه سويه د ټولو لنډه کچه پرمختګ کوي

په دې اساس نو مطبوعات او سواد يوله ايله مستقيمه راپرمختګ لري.

له بڼه مرغه د افغانستان جمهوري دولت دخپل آغاز له وخته د ايسوا دې سره کلکه

مبارزه شروع کړې ده لکه غرنګه چې د دولت بناغلي رټوس دغه ټکنې ته اشاره کړې ده:

«جمهوري دولت به د عمومي ايسوا دې د ليري کولو او په هيواد کې د فرهنگي تحول

د منځ ته راوستلو په غرض د ملي مترقي فرهنگ پر اساس مبارزه وکړي او ځوان نسل به ټولو اداره، وطنپرست او خلکو ته د خدمت کولو په روحيه ورکوي»

په دغه منظور د آير کال

دهيواد ستر لیکوال او د مطبوعاتو لومړنی خدمتګار مرحوم محمود طرزي

په لومړي کې د پوهنې د وزارت په چوکاټ کې د ايسوا دې سره د مبارزې ملي اداره فعاله کړه سوله خود علمي اساسا ټوله مخي د ايسوا دې مخنيوي وکړي.

د ايسوا دې سره مبارزه په نړۍ توګه د هر وطنپرست ځوان ايماني او وجداني وظيفه ده خو په دې ډول د هيوادوالو عامه افکار د مثبتو اساسي او بنيادي تحولونو د پاره آماده سي او د جمهوري انقلاب سپېڅلي هولي چې دهيواد د علم او فرهنگ د تعميم په لاره کې ئې لري په ډير لږ وخت کې تر سره سي.

د پښتونستان د مسئلې د حل یوازینی لار د خوند اړاویت حق دی

اود افغانستان سره یی د پښتنو د حقو قو
د غوښتلو په غرض دا انگرېزي استعمار چالاکی
خوداوه چی د اسلام په قیافه تی بوداسی هیواد

نوی جوړ کی چی د تل د پاره په نیمه قاره کی
ددوی د منا شو نماینده کی وکی مخکه لی نو

د پښتونستان ستر مشر جناب خان عبدالغفار خان

پښتونستان یا دا انگرېزي استعمار
په تیر وچاوه دا افغانستان پری سوی
مړ واند هغه سیمه ده چی د گران

هیواد د خدیخ او جنوب په امتداد
پر ته ده او د هغی جلا والی ده پورلی
د آوری کرښی په ټر یحه په ۱۸۹۴ع

کال انگرېزانو پر افغانستان لومړی
کړ.

هو ا د اوه وخت د استعمار او استعمار

خاصه وه چی ملتونه او قو مو نه سره
وویشی، جلا جلا یی کړی، ایما نو
وا کداری او حکومت پرو کړی ددغی

ناوړی پالیسی یو ښه مثال دا افغانستان
د پښتنو ویشل اود پاکستان جوړول
وه.

کله چی په ۱۹۱۹ کال دا انگرېزانو
لاس د افغانستان مخه اخیستو او کله
چی په ۱۹۴۸ کال له هند مخه په وټلو

مجبور سول نو دغه تر ټل سوی استعمار
یو وار بیا د خپل مکر مخه کار
واخیست او د سیاست په شطر نیج کی یی

داسی چال رامنځ ته کی چی افغانستان
ته لی یو لوی جنجال په غاړه کی
ور واچاوه.

دغه جنجال نه یوازی دا افغانستان
د پاره بلکه د نیمی قاری د پاره یو
لوی درد سړی او هغه عبارت د پاکستان
د جوړولو مخه دی چی دهند سره
یی دهند او مسلمان په نامه جنگوی

زموږ د پښتونخوا د بلوڅو وروڼو
واړه د پاکستان یا په بل عبارت
د الکر یزې استعمار ممثل

پنجابی حکومت ته ور پر-
ېښود.

د پاکستان جوړولو ته که

په سیاسي نظر وکتل سی،
دا هر چا ته له ورا په معلومېږي
چی په کم اساس پښتانه او بلوڅ

د پنجاب بیا لو سره یو ملت
جوړولای سی؟ آیا یو د بله
کلی تاریخ لری؟ آیا په و ښه

سره سر یکدی آیا مشترک
عنصرا ت او افتخارات لری
آیا که یی ښه کلی سره سر یکی

دی؟

څر گنده ده چی په هر
صورت کی جواب منفي دی
په داسی حال کی چی
پښتانه او بلوڅ د افغانستان
سره نه ښه واکمنی الی یکی لری

هیڅکله دا ادعا نه ده کړی
چی داسمه دی افغانستان
ته و سپارل شی بلکه

افغانستان په ملی او ټیږ
المللی سویه تل اعلام
کړی دی چی پښتانه او

بلوڅو وروڼو ته دی دخود
ارادیت حق ورکړه سی
او دغه ملی مسئله دی دخود

د ملی عوامی ټکو ندمشر
خان عبدالولی خان

د کلی تاریخ، عنصرا تو،
ملی افتخارات او څخه
نېولی تر مشترک فور هنګ

او مشترک کی ژبی پوری
خو بیا هم سره ددغو ټولو
مشترک کو علا یښو افغانستان

شاید خان عبدالصمد خان

مر حوم حاجی میرزا
علی خان

ارادیت د حق پهرنیا کی دروغی جوړی نه
لاری حل و فصل سی.
خو پاکستانی واکداران د موضوع

پوه د اخلی موضوع کفی او وای چی په
هغه کی چا ته د مداخلی کولو حق نه ورکوي.
په داسی حال کی چی د پورته منطقی دلایلو
په اساس دا یو د اخلی موضوع هیڅ نه بلل
کوي، بلکه زموږ د پښتو او بلوڅو وروڼو
د د وغم، خوښی او خوشحالی د افغانی وروڼو

سره مستقیمه یکی لری ځکه نو افغانستان
د هغو په مسا یلو کی ای علاقی نشی پاته
کیدای

لکه څرنگه چی د موضوع د اندلاب
لارښود په کلکه نا لید کړی ده.
بل د لیل د ادی چی د پاکستان د جوړیدو
د وخت راهیسی ایما تر نن ورځی پوری
د پښتو نستان د مسئلی د پاره د پښتو او
بلوڅو مشرانو د خود ارادیت د حق

ښاغلی میر غوث بخش
ازنجو

ښاغلی اجمل خټک
علی الاعترقی شاعر

د جمعیت العلماء اسلام
نورالدین مشر مولانا مفتی محمود

عالمجاهد خان محمد ایوب
خان اڅکزی

ښاغلی عطاوالله میمنګل

ښاغلی ارباب سکندر
خلیل

غوښتنه کوي او ددغي لاندې
د حل يوازې لار ئې بولي.
مگر د پاکستان غير قانوني
حکومت چې اساس يې هميشه
پر مارشالا باندې دنا دی
ددوی دغه غوښتنې ته د
ماشيندارو او ټانکو په واسطه
جواب ورکوي يا دچېل خانو
په ټکولو.

خواجه باچا گل صاحب

مر حوم قاضي اعظم اواله

داد عصر غوښتنه ده چې
ملتوله بايد خپل سر نوښت
په خپله وټاکي او استعمار
بايدله نړۍ څخه خدای په
امالي وکړي ځکه يو قام چې
د پېښ سي په ټانکو او ماشيندارو

رونه اید پری اونه په چېل-
خانلو کې ایشار بدلای سي.
ځکه د استعمار مگر اوه دغه
ناوړه رویه د هغو د عدم تشدد
فلسفې ته مجبور او تشدد
په ورکوي او نتیجه به ئې

پناغلي خیر بخش مری

پناغلي خیر بخش مری

هغه د ښکله دیش د فتنې
تکراروی او اوس ددې پېښې
مسئول به بیا هم د پاکستان

واکداران وی ځکه افغانستان
او پښتو نستان تل دا په ډاگه
اعلام کړی ده چې د پښتو نستان
مسئله بايد دروغی جوړې
او خپروله لاری حل سي.
مگر د پاکستان «اسلامی»

شهید مولوی شمس الدین

شهید عبدالصادق کاسی

حکومت!!! خپر و ته نه حاضر پری
دا هغه اسلامی حکومت دی
دی چې په زړو زړو پيگناه
(پاته په ۲۹ مخ کې)

په اردو ژبه کې د پير محمد گاکر دخو بيتو منظومه تر جبهه

ملا پير محمد گاکر غونډ

کندهاري ملا پير محمد د حضرت مولانا ابوالوفاء الافغانی په روایات مهترزی
سنتیما گاکر دی چې د گاکرستان د هندو باغ په سیمه کې زیږیدلی دی نوموړې مولانا
صاحب داهم زیاته کړې ده: ملک طیب مرحوم یې د کلی نوم هم یاداوه خواوس زمانه
یاده و تلی دی. (۱)

دا کترانعام الحق کوثر د ملک صالح محمد له پېر د لیکنې په حواله د ملا پير محمد گاکر
د زوکړې کلی «کان مهترزی» بنوولې دی چې د پېر د سیمې د هندو باغ په لټه کې پروت دی. (۲)
ملا پير محمد گاکر خپل تحصیلات په کندهار کې بشپړ کړي او دلته پسي ثبت سوی
دی تر دې چې دا احمدشاهی افغانستان په پایتخت اشرفیالبلاد کې یې لېدې نا بودی دنیا
سترگې پټې کړې او د حضرت جې بابا (رح) زیارت ته نژدې د شاه ولی پر غاړه په ۱ بډې
خوب ایښودې (۳)

ملا پير محمد گاکر د سدوزود پاچهۍ په لومړۍ نیمایي کې د کندهار مشهور مدرس عالم
اود نامه خټن فاضل و له پاچاهۍ خزانې څخه یې د کندهار د اویو او مدرسو ملایانو په
ډله کې ټولید او مو اچې درلودل (۴) او په دربار کې په درنه سترگه ورته کتل کېده.

(۱) د پير محمد گاکر د یوان د کا بل چاپ ۱۴۱ مخ.

(۲) بلوچستان مین فارسی شاعری- د کوټی چاپ- ۴۵- مخ د بلوچستان نومی اثر
د ۵۶ مخ په حواله.

(۳) پښتانه د لومړي ټوک ۴۴۰ مخ د کا بل چاپ.

(۴) وگورۍ: په تاریخ خرقه معظمه کې د شاه محمود سدوزي فرمان.

ملا پير محمد کا کړ له لوی به علمه سره یو منلی شاعر هم ؤ. په پښتو، پاړسي او عربي ژبو یی له سوز او خوښه ډک شعر ونه وړل (۵). د ذوق خاوندانو یی د ادب له باغه څخه خوښو یی کيږي تر هيوادو پورې په سوغات کې وړلې او د جنت نظير کشمير خوشو يمانو او مذهبپالو به له افغاني اميرانو څخه دده د دیوان په ليکلو درانه خلا تونه او انعامونه تر لاسه کول (۶).

ملا پير محمد خپل دیوان (چې پښتو ته یی بنخوزرو تهرسيږي) په ۱۱۹۶ هـ. ق کال پای ته رسولی دی او د دیوان په پای کې یی ویلي دي:

زرسل شپږ نوی کلونه	دهجرت تیر شوی ونه
ما انشاءد عشق دیوان کړ	په پښتو می ښه بیان کړ
په دې تمه چې یادگارشی	او منشور به هر د یارشی

(د کابل چاپ دیوان - ۱۴۰ مخ)

د ملا پير محمد کا کړ د دیوان خورا نیمګړې نسخه تقریباً نیمه زدی (قرن) پخوا په هندوستان کې چاپ سوې وه، په ۱۳۳۵ ش کال یی د محترم فاضل عبدالروف پخوا په مقدمه عقابله او تصحیح یوه بله نسبتاً بشپړه نسخه په کابل کې چاپ سوه. خو ما چې د پير محمد کا کړ د دیوان کومه قلمی نسخه په کندهار کې له فضل الهی ساګزی څخه لیدلې ده په هغه کې داسې غزلې سته، چې د کابل په چاپی نسخه کې نه دي راغلې. د پير محمد کا کړ دوهم اثر معرفۃ الافغاني دی (۷) چې د لوی احمد شاه بابا (۱۱۶۱-۱۱۸۶ هـ. ق) د دوهم زوی شهزاده سلیمان حضور ته یی «داغاجیه» په واسطه وړاندې کړی دی (۸).

معرفۃ الافغاني چې ۵۴ کاله پخوا په ۱۳۴۱ هـ. ق کال د کندهار د مشهورو کتاب پلورونکو ملاجان محمد او اسم الله په پرمایښت د لاهور په اسلامیه سټیم پریس کې چاپ سوی دی د پښتو دوداسی تدریسی کتاب دی چې داوسنیو معلو ماتو له مخی د پښتو ژبې لومړی تدریسی کتاب بلل کېدای سی. فاضل استاد پوهاند عبدالحي حبيبي د پښتانه شعر او د لومړي ټوک په ۳۴۱ مخ کې کښلی دی چې د معرفۃ الافغاني شروع په دغو ایتو سوېده:

- (۵) وګوري: بلو چمتان مین فارسي شاعري له ۴۵ څخه تر ۵۰ مخه پورې. د ملا پير محمد کا کړ د پښتو دیوان ۳۵ مخ.
- (۶) وګوري: د کابل دارلک په کتابخانه کې د پير محمد کا کړ د دیوان خوشخطه او مطبوعه نسخه چې په کشمير کې ليکل سوې ده.
- (۷) د معرفۃ الافغاني يو بل کتاب هم سته چې ميچر عبدالرشيد کښلی او په ۱۳۴۱ هـ. ق کال په لاهور کې چاپ سوې دی.
- (۸) وګوري د معرفۃ الافغاني ۴۸ مخ - د لاهور چاپ - «داغاجیه» د سدوزو د دربار له ملازمينو څخه ؤ.

سوه د شاه مدحه مقصوده	پس له حمده له درو ده
كل عالم پرې منوردي	شاه سليمان د حكم لمر دي
عجب لطف يزداني دي	د شاه تخت سليمان دي
سيال يې لسته خوږ په حليم	زيب زينت دي شاه د علم
د اعداء په حق دشپور دي	پر ميدان د جنگ هم شپور دي
د رانوي د د بنمن بهر	صبا غمه دده د قهر
له همه غمه ازاد شوه	پشتا له ور باندي ياد شوه
نن رونق د درست جهان دي	شهرزاده د علم كان دي
د بخت خواست يې تل له خدا كرم	د دولت يې زه دعا كرم
د آفتاب دي خدای ترينه	خوا مكا ته بقا وينه
تمام ملك په ده كاشن دي	چي عالم په ده روشن دي

مگر ماچي دمهر وۀ الافغانی چا پی نسخه وکتله هلته دغه بیتو له د محارم باب په شروع کی لیکلی وواوۀ کتاب شروع به دغو بیتو سوې وۀ:

په انار په هو یا کره	راسه تل د حق انار کره
په سایه یی خنک بال که	دا انار په زړه کی نهال که
په دوه کوله به منبول شی	که په دې انار مشغول شی
له مچخته به نمان خلاص کړې	که خپل ورد یی په اخلاص کړې
د همه ظلمت علاج دی	دغه ورد د زړه سر اچ دی
زړه خالی مکره له فکره	نفس مه کاږه یی ذکره

د دواچي مخه به بوددی
عاقبت همه نا بوددی

د پير محمد کا کر در يم اثر «د پښتو تاريخ» دی چي ويل کيږي د لوی احمد شاه بابا په امر یی په پښتو ژبه کښلی و. محترم فاضل عبدالروف پښتو ادمل پير محمد کا کر دد یوان په مقدمه کی لیکلی دی:

«د دغه کتاب کومه نسخه د پير عبدالرحمان خان په دربار کی موجوده وه او پياملا محمد خان افغانی نويس ته ورکړه شوی و. مگر دا نسخه تر ۱۳۰۰ ش کال وروسته له کابله خارج ته وتلی ده او اوس یی درو نه لرو» (۹)

د ملا پير محمد کا کر د زوکړې نېټه د فاضل استاد پوهاند عبدالحي له خوا په لیکلی توګه د ۱۱۴۰ هـ ق کال حد و د ق کال سوی دی او دده دغه لیکل نور ولیکوالو لکه: فاضل پښتو، جعفر اخکزی، رضا همدانی، اکبر کوثر او سلطان محمد پښی هم پخپلواکارو کی اخیستې دي (۱۰)

د ملا پير محمد د مړینې وخت فاضل پښتو د ۱۱۹۶ هـ ق او ۱۲۰۳ هـ ق کلو تر منځ ښوولی دی دده د پير محمد کا کر دد یوان په مقدمه کی کښلی دی:

(۹) (۱۰) وګوري: د پير محمد کا کر د یوان ۱۵ مخ - بلوچستان مین فارسی شاعری ۴۶ مخ - هماري جدو جهد ۲۷ مخ - د کوټی چاپ ۱۵ ایات سر حد لومړی ټوک ۴۴ مخ - د پېښور وندر ۸۹ مخ د کوټی چاپ ۱۹۵۹ ع

دده ملا پير محمد ژوند تر ۱۱۹۶ هـ ق پوري پښتني دي ځكه چې ده خپل ديوان په دغه كال
تمام كړي دي ۱۰ تر ۱۲۰۴ هـ ق كال دمخه وفات شوي دي ځكه چې په دغه كال دده شاگرد
اراهيم خان كا كړ دده ديوان نښل كړي دي او پخپله حاتمې كې پير محمد په داسې صيغه

يادوي چې د پير محمد هر څه مخني ټا بته پوري «

ده د نوموړي اراهيم خان له خوا د پير محمد كا كړ په نثر سوي ديوان كې داستنساخ
په دغه له دي امله د ايا وكر كو لودې نو له چې د لوي احمد شاه بابا د لمسي ده محمود سدوزي

(۱۲۱۶-۱۲۱۹ هـ ق) په يوه ورمان كې اچي د ۱۲۱۶ هـ ق كال د لومړي خور په مياشت كې
كښل سوي دي د پير محمد كا كړ نوم د كندهار د ژوند يو ملا يا نو په دغه كې ثبت دي، په دغه
ورمان كې داسې كښلي دي:

«حكم هما نور شد آنكه و سيل و كمالات پهاهان ملاحدا بخش، ملا ناشي و ملا نصر الله
امين محكمه احمد شاهي و ملا ابياس و ملا پير محمد كا كړي و ملا دوست محمد نور و غوره

علمي اشراف البلاد احمد شاهي با لطاف شاهانه سرور ارگشته اند» هر يك مو واجب
و جود فطري دارند» (۱۱)

اختر شیرانی څو څه دي؟

داردو ژبې هغه پياوړې شاعر چې د پير محمد كا كړ څو پښتو پښتو په يوه ژبه
نظم كړي دي، سپېڅلي پښتو نثري اختر شیرانی دي چې په اردو ادب كې يې دروېدني شاعري
خالق بولي (۱۲)

شیرانی په سر امو پښتو كې وه پښتو چې د كښي عره او كوه سلیمان) په امو كې اوسي
او اوس څه نو په پښتو كې د كښي عره د شیرانیو پښتو څو كوره هندوستان ته
ولېر د بدل او د مارواډ په حدود هېور كې مېشته سول ددوي كلي ته له مارواډ او شیرانیو د

کي دهاتي ويل

د جود هېور له اوسيدونكو شیرانیو څخه يو سړي چې حاجي جالند خان نومېد
د سالارۍ وريواله و له وريواله محمد خان (۱۲۵۰-۱۲۸۱ هـ ق) د نوابي په زمانه كې

ټوټه و ولاړه ټوټه د شمالي هندوستان په زېره كې يو اباد رياست و چې له ۱۲۲۱ هـ ق
كال راهيسې يې اداره د سالار و پښتو و او اياو په لاس كې وه او دنواب امير خان
امير الدوله ۱۲۲۱-۱۲۵۰ هـ ق د او دده دروي نوموړي نوابوزار الدوله وريواله محمد خان
په ريار او پير روپه د جنت مثال كړيدلي و په پير روپه پښتو له پاره چې د
واكمن نواب سره په وېره شريك وو د ژوند ډېري هوسا يې او د نر قپوزيات امكانات

(۱۱) آريانا مجله ۳۶۵ ۳۴۱ مخ - (وگوري د دغه خور خطا طبعي عريالدين يو پيري
تاريخ خرقه معظمه)

(۱۲) وگوري د آخ كن مجلې د ۱۹۶۱ ع كال د اگست ۳۴۹ مخ - د ډهلي چاپ.

میسر کیدل

حاجی حامد خان ہم لکھنؤ آگیا تا تو مجھ کو دیکھتی اچھیندو فکری پہ تو انت کی
میں کچھ روی ہی مجھ سے اعلیٰ خان پہ تو بک کی حال تو تھیں اب کچھ کر ل اور اب صاحب
دور مہشی عر سہ پال و تھا کہ سو

د محمد اسماعیل خان (۱۴۲۴ هـ ق مړ) زوی مشهوره محقق د پمچاب پوهنتون
پروفیسر حافظ محمد خان شیرازی (۱۳۹۸-۱۴۶۵ هـ ق مړ) چې په اردو ژبه ادب

کلی دمخه ننود فهرست نومری سړی ټولن کیری (۱۴) دده دمحظوظا تو کتا ادا نه چی
دکتا بوشمیر ای ۳۵۰۰ ته رسیری دپیری دمخه ننود و له پاره د ویس چی ده ده

او مؤلفات بی به اردو و پارسی ادب کی دلو و استنادات و له پاره د تحقیق د لاری مشال دی
به اردو ژبه کی درو معانی شاعرانه خدای احقر شرای ددعه مشهور محقق پروفیسر
محمود خان مشررفی دی، دا احقر شرای نوم محمد داود دی، دا نو د حار ۱۳۴۴ ه و کال د
کوچی احقر به خدور مه ورخ ۹۱-۹۲-۹۳، به لاهور کی مپسوی دی،
دده مؤلفات دادی:

١ لعل - قطره

پہو اور کی گیت : ۱۳۵۵ھ . ۱۹۳۶ء کمال دلاہور دارالاشاعت پمجات چاپ
کری دی .

۴۔ جمعہ ۶ حر م : ۱۴۵۸ھ و ۲۴۹۰ ع کمال دلاہ پور ۴۔ ۴۔ ۴۰ اردو چاپ ک۔ مری

۲- صبح بخیر: ۱۴۶۴ھ، ۱۹۴۵ع کائنات کا سورہ کہاب میں چاب کھری دی۔

۴-۱ احقر سنا: ۱۳۶۵ھ، ۱۹۴۶ع کال: دہلی، کتب مہرل چاپ کیری دی

۵۵۱۶ طرور : به ۱۳۶۶ هـ و ۹۴۷۰ ع کال دلاهور کتاب مرل چاپ کړی دی

۶۔ طپوراوارہ: دغرلو، کیسوا در لاء
ع کال دلاهور کتاب منزل چاپ کری دہ۔

۷- دہرود: دغاوا و نظم و نو دغا و مجموعہ دغا و احترام دیر الی تر مرگ و روسد ۱۳۶۸ ہق
۱۳۹۱ کال دلاهور ادارہ ادبیات چاپ کریده

۸- شه مار: داهم داحتر شیرالی دترلو اولطمو، وه نه مجموعه ده

۶۴۸ مخملی اور پر او و بر حو و یشلی دہ۔

ب- شرح :

۱- صیدان: د بوي تر کچه درامی نه ځمه ده په ۴۴۹ ۵۰۰ ۱۹۴۰۰ ۰۰۰ کال، د چپره سوې

۴- دھرم کی دل داوسا او عجیبو و غریب دھرمی اچھائی دا حدر شیرانی دی او غنیشی تر جمہ
۱۴۶۵ھ ۱۹۴۶ء کال دلاہور کتاب منزل حیرہ کری دہ

۳۔ آئینہ خانی مین : یاد دہندہ مجموعہ کی ۱۲۴۹ ویں راولی دی ۱۳۵۵ھ و ۱۹۳۶ء ع
کال دلاہور و لامستان خپورہ کریدہ

(۱۴) زکوری: وهرست مخطوطات دورانی - دهاکتر محمد امیر حسین تالابی
دینجابد پوهنځیون چاپ ۱۴۸۸ هـ ق کال

۴- جوامع الحکایات و نوامع الروایات: د محمد العوفی د کتاب اردو ترجمه
اوله یزدي چي په دوو ټوکو کې په ۱۳۶۳ هـ.ق، ۱۹۴۳ ع کال د پهلې انجمن سرفی اردو
خپور کړی دی. لومړۍ ټوک یې ۴۳۰ - او دوهم ټوک یې ۴۲۱ مخه لري

۵- اختر و سلمی کی خطوط: دغه مجموعه حسین نیالوی په ۱۳۷۶ هـ.ق ۱۹۵۶ ع کال
خپره کړې ده

دا ردو ژبې سی - هور پښتون شاعر اختر شیرالي که غږه هم د پښتو
نځواله پاکی خاوري غږه ليري روکړی اولوی سوی دی، مگر دده وینه نکه (خا امله)

پښتني وینه ده اوسو ډ وینه چي دده په اشعارو کې د پښتونوالي جدې غږې وهی
د «عاشقا نه موت» تر عنوان لاندې دده یو شعر چي ۱۳۰۸ ش کال په لومړیو میاشتو
کې یې ویلي دي ددې اوعالی احساس نه ښکارندوی دی د دغه شعر څو لوسته چي ځان ته
خطاب کوي دای:

خون افغانی تیری رڼه رڼه مین طوفان خپره هی
حوش قومی توری دل مین ولوله الکیر هی

چند به غیرت توری سینه مین آتش ریره هی
تورا آهغه صاف روشن تیرا خنجر تیره هی

هی توری توسن کی هی برقی آسمان و تار چل!

عاشقا نه موت مر نا هی، تو چل قند هار چل!

سر ورشی کی ادا لوب کرره هی هین تچه کو یاد
ارض کا ال کی فضا لوب کرره هی هین تچه کو یاد
باغ ملت کی هوا لوب کرره هی هین تچه کو یاد

انگه از رنگون کی صدا لوب کرره هی هین تچه کو یاد

موت کی وادی مین کر، اسلاف کاه یدار چل!

عاشقا نه موت مر نا هی، تو چل قند هار چل!

(کلیات اختر شیرالي حصه اول ۱۱۶ مخ)

دغه د پښتونوالي غږتلی هغه ده چي له پښتو نځواله غږه ليري اویدلی اوله خپلی ملی
ژبې (پښتو) سره نا اشنا شاعر (اختر شیراني) یې د کمد هار د خوشنوا المل پیر محمد
کا کړدغو څو لوستو ترجمي ته اړه یوست:

ماله یاره سپینه خوله په خندا غوښته

دې له نازه دغو ټوټه په دود ولفښته

محبو با پر بستر والښته له حوا به

که هو سو وده بهار پر کلور غښته

سپین مړ وندد ار با که می سرواړدسی

سر به همک نه کرم دوصل له بالښته

(د پیر محمد کا کړد یو ان ۷۴ مخ)

دملایر محمد کا کر ددغو اینو منظومه اردو ترجمہ چید (لایۃ طور) پہ پای کی د
(ا فکار پشتو) سرء جوان لایدی داحضر شیر الی له خوا خپره سوی
ده داده:

جب التجای تو سے کی	محبوب پہ طغنازی
ا بر یسین لب هو کی	چمپید ہ باہم نازی
جہی کوئی نازک کلی	
نازان ہ فکر محبوب ہو	
محبوب پہ شیریں ادا	بستر پہ یون حوا بوندہ ہی
جہی غزال ناز نون	مدھو شو آرا میدہ ہی
پھولون کی نازک سوچ ہر	
حو روح کو مر عوب ہو	
نکر ہوا تکیہ ان سکون	وہ بازی سیمون کبھی
سر کوا آہاؤن میں نہ ہر	ای خاطر غمگون کبھی
اس حال میں کوا، رہ گیا	
ناحضر حو مطلق ہو	

(کلیات اختر شیرانی ۲۸۰ مخ)

پن و فاشنايات

ان من ايما لستكسه رگر و لالادي

كي سري لكة سوركي دارشودادي

په سري لكة سوركي دارشودادي

په سري لكة سوركي دارشودادي

چي سري لكة سوركي دارشودادي

په سري لكة سوركي دارشودادي

په سري لكة سوركي دارشودادي

په سري لكة سوركي دارشودادي

په سري لكة سوركي دارشودادي

په سري لكة سوركي دارشودادي

په سري لكة سوركي دارشودادي

په سري لكة سوركي دارشودادي

په سري لكة سوركي دارشودادي

په سري لكة سوركي دارشودادي

په سري لكة سوركي دارشودادي

په سري لكة سوركي دارشودادي

په سري لكة سوركي دارشودادي

په سري لكة سوركي دارشودادي

په سري لكة سوركي دارشودادي

په سري لكة سوركي دارشودادي

په سري لكة سوركي دارشودادي

په سري لكة سوركي دارشودادي

په سري لكة سوركي دارشودادي

په سري لكة سوركي دارشودادي

په سري لكة سوركي دارشودادي

په سري لكة سوركي دارشودادي

په سري لكة سوركي دارشودادي

په سري لكة سوركي دارشودادي

په سري لكة سوركي دارشودادي

په سري لكة سوركي دارشودادي

په سري لكة سوركي دارشودادي

شام و سحر

نمايان را ته يو مخ شام و سحر دی
هويخ خبر نه يم چي شمس دی يا قمر دی
هويخ برش ني عريان آيغ له لاسه نه کا
چي په طور دهلال سا به پروردی

چي خالي نه يي يودم له قر با نه
هر زمانه تا په کور بالدي اخدر دی
په اثر لي نشول پوه د سنگ رگونو نه
ورغلي چي د غره په لاس نشر دی

چي ايمان نه موند هويخ داني له بار کچه
عجب مو په دادوران ددي کمر دی
د پښتک په دات دهسي صوابه ښکار يم
چي دانه مي د کددام سوزان دردی

سر مي کوزدی د آسمان بلند همت ته
چي اولي يي هر چا ته خپل ساغردی
راغي جهنگ د مېتسب پر مي خوارانو
نن ني بياشب مهتاب د آيغ سپردی

دا و تابچه نه ني مخ، دهاعي خط ني
راشه گوره نوشته په آب زر دی
بار يکي لي ده تر موي دلاري زيا ته
چي «شودا» د کمار خسار په طلب سردی
کاظم خان «شودا»

د يار غم

هي يم د يار له غمه په ضرور
لکه سوي اور لې ولي د انور
چي هر گز نه اوښو، وينو نه وچيږي
مملو ميږي چي مي سترگي سوي ناسور
حميد «مو مند»

د ټول قيمت

هغه راغله زما وختک ته په ميله کي
ما يوبنکلي کل وروڼو مېسه ښه کي
سره دوندان يي را نژدی کړه زما خولي ته
د يو کل قيمت ني را کړ په بوسه کي
علي، م «رسولي»

ابدیت

دادی په دي تر ووهه کي ستا کور ته را علم
اور وېغ مي کړه. ستا د کور مخنيوی مي

وهر لکاوه خو هېچا جواب را نکړه
په ډېر وختني یدم، مگر ستا د یدن مي په برخه

نه سو. دادی اوس پر ته نا امیده غم اودا
لویک تا ته پر اېږدم؛ خو پوه سي چي زه

راغلي وم.

دادی زه پر ته پر خپله تړه ولاړم او

هغه لار مي په خوله ور کړه چي هېڅ
انتهانه نري.

«ټاکور»

ن محفل انجام

شپه و لایحه پر آخر سوه یو ساعت باقی
ماو یار ته تمام نکړ حکایت باقی
ساقی دی که پیاوړه ده که یو سه و کاره ده
کل وایه مهیا دی عنایت باقی

مطرب که غزل خوان دی داوا یی په مجلس کی
دا تم دی خدای پر تالری صحبت باقی
خو عوش د دنیا شته، مجلس پر آخر کوی
پیا حکم کړه پر ما که وی خدمت باقی
پرو و نلاس د کرم کړه هم بناد هم می خرم کړه
پا تو پری په دنیا کی سخاوت باقی
مجر از مو بد خدمت کړه خوشاله مو حد کړه
را و لپړه و کور ته خدمت باقی

مطلب یی یاد کړی ده چی غزل پر ده واد
فانی به «شمس الدین» سی کتابت باقی
شمس الدین «کا کړ»

آزاد جهان

هلمه چی زه و نه له پیری په امان دی
او سرونه هر غمای ته همکید لای شی،
چیری چی علم او فکر آزاد دی چیری چی
کلمات د حقیقت اور استی نه کوی غم
راو غمی، چیری چی بی اندی کوی و نه
لاس غزوی او مطلب ته رسیری، هلمه چی
د کار او عمل لاسونه نه دی پوی، هلمه
چی د استدلال د چینی روغی او به د عنایت او
وچ غمگینه نه لاره نه لری هلمه چی ذهنونه

او دماغونه نشو نما کوی.

ای خدایه ! که ما په دمی وردوسی
او آزاد جهان کبی له خو نه راو یس
کړه

داو بند کړامیلونه

د مینې په خپو کی سلامونه در لپرم
د مات زده کی دردونه پوځا مو نه در لپرم
د ن غوښی سوی ویلی اوس به خود له غمه مر مه
وېو، وېو سگلو سره آهونه در لپرم

د آه او اوسیدلو سره د استاد زده تسل ته
د سوی زده کی غم یکی، گذارونه در لپرم
چون کی چی پیاوړه ده په بر خه می زده او
نخه د نر مو او پښکو ا میلونه در لپرم

د زده وېو کاسو ته می ورو ویی غمخیزی
د سوز سره دوی غوږونه جامونه در لپرم
په پا که مینه زه انگیزیالی تانه نازولی
کتر ی، کتر ی د زده غم سوعا تو نه در لپرم
«انگیزیالی»

خوبش یم

زه دیار په دردو غم لپلی خوبش یم
د دلیر په زلفو غم کک لپلی خوبش یم

محبت می دی میندلی په ژها کی
د بلبل په شان پر گل ژپلی خوبش یم

چی صفت زما دیار پکښی کی نه وی
دهغه مجلس خه زه دپلی خوبش یم

د شه باز په شالی خوبش په هوا نه یم
د دلیری په غمگنل کښی مری خوبش یم

زه دیار د تور و زلمو دیدن غواهم
غمگندن کښی خپل دلیر دم کړی خوبش یم

په ژها کی می موندلی خو دالی ده
زه دا و پښکو په سیلاب کی وېی خوبش یم

ره پښتون «عبدالمنان» همیشه ۱۹۴۹ یم
آل په درد دعا شوی کښی ستړی خوبش یم
«عبدالمنان»

چشم که چنیا دو ساله را زده

هيواد او ټولنه خپل فاعيل او ښه

(1 - 100)

د کور نیو چارو په تنظیم کی د بنسټی رول

د اوسنی عصر میرمنی
په لاری عمده اوساسی
وظیفی پر غاړه لری د
مثال په ډول: داکټری،
قانون دالی، آرتیست،
او دغه راتکه نور سواسی

اداجتماعی امور.
خود مخنیوونکو وخت
یوه وظیفه لرل او هغه

د کور نیو چارو سامبالیدل
ده او بی. حال داچې نننۍ
میرمنی علاوه په کورنیو

چارو لوری اساسی وظیفی
هم پر غاړه لری چی یوه
د همدو مخه د کورنۍ
بود چی سنجول او دهغه
مطابقت مصرف د پاره
پروگرام طرح کول دی

ددی وظیفی تنظیم چی
د بنسټی وظیفه ده، باید
میرمن په نظر کی ولری

چی د رآمد مصرف سره
پراړدی او که تر هغه
پراړد باید په مصرف کی
مخه ډول سپاروسی، خو نه
په می غذا او خوله پوسی
د کور نورو احتیاجاتو

ته وپاکل سی.
دغه راتکه موږ باید د غذا په
هکله اساسی فکر وکړو

چی هر راتکه په مصرف خوند
وره په عین حال کی دند د
صورت را او دروچ کولود پاره

مدیده غذا تهیه کړو: د مثال
په ډول که چیری اوساسی
وضع د غوښو رانیول سی

ایجا بولای، کولای سو چی
دلو بیا مخه خوندور خواړه
تهیه کړو، یا که چیری هکله

په کور کی لږوی او د کورنۍ
کفایت له کوی نو د پیاوړتیا
رو میانو په زیاتوالی سره

کمیت او کیفیت ورزیاتولای
یوه د کور میرمن باید اټکل
وکړای سی چی څو نه غذا د څو نه

وخت د پاره کفایت کوی او د
اټکل له مخی باید د کورنۍ ټول
پلان جوړ کی. دغه پلان په

ډیر لږ وخت کی جوړیدای سی
کله چی پلان جوړ سی یوانو
د کور په چارو کی هېڅ مشکلات

په راتخی. پر عکس که یوه میرمن
نېشنی او پلانه د کور چاری
مخ ته بیای نو حتمه د زیاتو
مشکلاتو سره مخا مخ
کیری.

د کور د اشپزخانه او پخلی
دوسا یلو پراړول یو مهم
کار دی دا مشکله ده چی ټول

ضروری شيان په یوه وار
تهیه کړو او هغه شيانو
ته چی زیات ضرورت لرو

باید په کراړه کراړه تهیه
سی. په میاشت کی یو وار
خپله اشپزخانه چک او

یولست یی تر ټوب کړو
ځکه ځینې اوقات د یوشی
پیدا کول موږ یی غایه

سره کړدانه کړی. حال داچی
هغه شی ورک نه وی او موږ
بی ورک بولو. مگر د یی

نظم یوه او تنظیم یوه په
اساس وړووی.

درنو میرمنو! خوا

پاکي او نظم و نسق که
دیوې خوا تاسی باسلامت
مصرفی کوی د الی خوا

ستاسی سره هر دالی او روحی
آشوبش لوری کوی.
ځکه نو باید د کور چارو
ته جدي پاملرنه ووسی.

د بنسټی په هکله

بنسټ د طبیعت شاهکاره

(اسما یاز)

د بنسټی په پیدا یخت
دنړی مشکلاته اشپزه سوه
(شکسپیر)

ادب نن ادیب ته څه امر کوي؟

ښاغلی طالبه!

کندهار پرته پسي رارسيدې ستا له دې يادونې او پير زوښتي څخه د زړه له کومې
منځه کوم کوردي ووت.

رڼوږ يوه زړه هيله دا وه چې ناسوزاميان د علم او پوهې په وسيله سامان شي او د خپل
هيواد ته د قلم ژبې او اور و انساني صلاحيتونو په مرسته د خدمت مصدر وگرځي.
دا چې نن موږ په نسبي توگه خپله ارزو سر ته رسيدلي يو او پوره پوهې کي د خوښه
احساس کوو او په دایره خبره ځان ډير پرې توکم چې ماستاسو په دې ادبي او علمي چوکۍ
کي هېڅ برخه اخیستې نه ده او که زما نور ناران هم راڅخه ووايي نه شي نو دا څه دوی
ته هم ښکاري په مياشت کي د يو ليکوال د باره چې د ليکلو شپږ واک هم اري او مضمون
پراړول څه څه گران کار ندي.

خو زموږ تر ټپه او زوره د علمي راعلي ده چې د خپل علمي او قلمي قدرت څخه بايد
ډيره لږ استفاده وکړي.

زموږ د ژوندلو به برخه به ورځني بحث او جدل کي تير کړي چې بار او زوره (څر داو)

وايي کاشکي ددې (څر داو) ورځني بحث او جدل پي راتاو ايدلای او په کندهار کي
څير ايدلای چې د يوې خوا له زموږ د پوهانو د ويناوو او ژبې څخه به ټله او د نوي خوا
په زموږ د عصر د وکر او تفاوت څرنگوالي هم ورا توب کي نلري او د يوې ټپي بها
سرمايي په توگه پاتې کيدلای کومې علمي پياوړتيا چې نن زموږ د عصر په لاس
کي ديدنه ټوله د پخوانيو پوهانو او ادیبانو د زيار او زحمت محصول دی

موږ که نن په خپلو علمي او تحصيلي احقر اعلو وياړو او ياد همک به ستورو کي
خپله سپارو مينه خوږول غواړو، په دغه ټولو اهميتونو او الوتو کي ډير ونيو
عالمانو او ليکوالو او په برخه څخه، ځکه موږ غږيدو اړو چې پرې د تکامل په لوري روانه
ده او په هر ټاکلي تاريخي دوره کي مېتکرو او مېتکرو د ماعو د خپلو اجتماعي او
اقتصادي مناسباتو په رڼا کي د خلکو په گټه ډير څه اړکلي دي او هم ډير څه ويلي
دي

همدغه د علم او ادب را پاتې حرايي دي چې موږ د خپلي تحریري او زياره هم پر هغه
زيار ته کړي او د مطلب پر او ته روان يو.

راغلو دي ټکي ته چې استاد ژوان به ډير ديدلو کو نو قلم را پور ته کړي دي او په سپينه ډيره
غواړي چې راميان ټي تر لکړه وپيښي، له وردي شعور څخه نني د اجتماعي اصالت وغوښتي
ته وحيروي او هغه د خپل زلميتوب د پيښگري اړمايو نور ټکي نه د پيا به پيښي او که ووايي
ښاغلي ژوان د ژوند په هر اړخه ښه پوه شوی دی چې څوان قدر تونه درېو څخه
پيښي نو ځکه به زړه کي د غواړانو سره ليو او پيښه اري ځکه يو شاعر چې وايي:

می ناجوانان خوردیم خاطر آموامیکند تا کودکان از پی ونداین پیر درد آشام را
ر مورد (درد آشام) (پير) نه پوهیوم (درو) په کلي کي د اړتک د کوم ټاپي پوژوند
څخه ټکي جام څخه پيښي یا نني (درو) له تا که ځان چې (پار ب مهاد تا به فیامت حرا ب طارم تا)

د کوم شته وځا نی وای ټکي او به ځښلي دی چی دا آشی که لمور همیشه درول
اوسته

داده عشق اومینه په اورسوی ولسمی چی دزامیانو په وکړونو کی نوی ولولی را پاڅول
غواړی او په خپل عارانه آجهاړل سره له دوی څخه امانا کوی چی چپل «پیر» دځوان قوت
په برکت دپړاو وهغه ټاټو بی ته ورسوی کوم چی ده په خپل معنوی سیر له مودو
را هیسی دهغه په افاق اواندس که دیو وگر رانده سیلانی په شان طسوا فوسه کړی
دی.

رښتیاچی د پښتون ملت با اوڅو شحال خان نه ویی دی:
که خو شحال په عمر ولاړ تر او یا تیر شو لا په زده کی نی دښکلو اشنا نی ده
یا:

چی په عشق سره ژوندی وی هغه له مری چی نی عشقه ژوندی وگرزی هر هغه
استاد ژواک له رلامیو لیکوالو څخه هیله کوی چی په دې اقتراح کی برخه واخلي چی «ادب نی
ادب ته څه امر کوی»
زه وایم چی ادب پخوا څه امر کاوه؟ زموږ پخوانیو ادیبانو موږ ته څه رابښولې وه او
موږ ته لی څه لیکلی ده؟

زموږ اخبارونه، مجلې، کتابونه په څه راز ادب ښکلی شوی دی هلته څه ډول بحثونه
منع ته راغلي دی؟
د کومو فلسفی ښوونځیو په نور درامیانو لارښونه شوې ده

ره فکر کوم چی په دې وروستیو شلو کلو کی موږ د ژوند پر هره برخه ادبی لیکنی کړی
دی د ادب غاړه اومقصد څپړل شوی دی اوسم ورسره د ادیب وظیفی هم ټاکل شوی دی
داچی ایار موږ «پیر» له نوی سره د ادب اومنفیو لیکوالو څخه د لیکلو هیله څر گنده
کړې ده، په دې یرمه هیله باید د دې هیلی مخاوی وشي
زه نه پوهیږم چی ځوان یم او که زوی، دنوی وکړ حال د یم که د زاده خودومره پوهیږم
چی د زلمیو څومست پسرلی می ستاسو په ښار او کلی له ارماتو څخه خاطر ورسره تیر کړی
دی نو اوس در حمان با با په قول:

که می څوک په وتری شمیری ټیر یم) (که می څوک په امیری شمیری امیر یم
نو د لومړی ځل د پاره به زه خپل لیکنګی فلم راپور ته کړم او د پور آشی
اقتراح په باب به څه ولیکم محکه» یکه عمر میتوان سخن از رلف یار گفت
وروسته به ایازلمی لیکوال داستاد دعوبته چی سره سم په دې په زده پوری موضوع
کی برخه واخلي دادی ره په خپل اصلی مطلب پیل کوم

په دې کی شک نشته چی ادب د بشري ژوند اینه ده. په دې اینه د کی د ملتونو
د ماضی اوحال ټولی حوږی او ترحی پېښی په خپل واقعی بیه سره لیدل کیدای
شي
دا هم منلی خبر ده چی انسانی ژوند تل د تغیر او بدلون په حال کی دی ټولنی له یوه

حال مخدو و بل حال ته اودهی اوهر عصر دخپل ځان سره ایلی غوښتی او اېه تیاوی
راوې

په دې اوښتلو کې څرنگه چې د مادی ژوند ټول اړخونه تعیر مومي نو ځکه ورسره
وګر، عمووی جهان، تفاوت او ادبیات هم سمدم تبدیلېږي دا تعیر او تبدیل د پری
د ټولو ملتونو څرنگه مخیزه ده.

د پښتو پر ژبه او ادب بیا نو هم د دې تحول راز راز دورې راغلي او تیری شوی دی یو وخت چې

پر پښتني جامعي مذهب تسلط موندلی دی نو ادب بیا نو هم مذهبي رنگ اخیستی دی او بیا کله چې
پر پښتني پریکړه د پریو حکومت غالب شوی او د دوی ملي نظام نیکه کړی دی، نو بیا
د پریو اشغالګر او په ضد په یوه اداس سره معارضه شروع شوې ده په دې وخت کې ادب بیا نو

هم حماسي رنگ موندلی دی هر شاعر... راوليک... وال کله څه...
هم د وګرې اسلوب او مشرب له مخې د معاصرې میدان ته لی ته وی وړ دا ټکي
خو دخپل محیط مخه په الهام اخیستلو ناچاره شوی او څه نې حامیان وایي دی ټکه
رحمان نا ناچي یو صوفي مشر نه شاعر او عارف افسار و جوړیو هم وایي:
په سبب د ظالمانو حاکمانو کور او کور او پېر درې د لاسه ویدی

او حمید ماثو خپل چې د پښتو ژبې او ادب د خیال او معنوی اوزارین شاعر دی بیا هم
د خپلو خلکو له حاکمه یې غمه پاتې کیدای نه شي اوایي:
يو به نه سم مغولو له در قوب ستا په رښتیا که زېږولي پښتني وم

عمومحان خو بیا یو چې دخپل سترګو لور ته یوې کله چې وایي:
د کوڅې ګوټ ته دی پر پښتو ورفیو ته اړ پدی شوم و معن ته خویر نیم
نا نا هو ټکه او خوشحال جان نا نا خو به نواری داچې دشعر او فلم په ژبه نې دخپل
عصر ظالمان او استعماري قوونو نه وغږېدل ټکه د نوري په میدان هم ورکېږي شول او دمغلي
استعمار سره نې دژوند تر وروسته سلکونه پوری نه پخلا کیدونکي مبارري او جنگونه
وکړل او په ادب بیا نو کې نې همداروچ پوه کې چې تر لاسه نې پسون ولس دمبارري او
ملوت په ډګر کې ژوندی سا نلی دی.

داد بیا تر هره طیفه داده چې دهر عصر اوکار دواړو د ژوند څرنگوالی راځي
کړی او را ټولونکي نسلونه پرې خبر کړی

موږ دمخه وویل چې دواړو د معنی ادب په ابداره کې د ژوند ټول اړخونه انعکاس
مومي او دهر عصر یادوې او خاطرې روانه پکې ځمیري.
کوم وخت چې پر پښتو دلو بدېځ استعمار چېاوعی اود او معنای د خود نې ټوټی

ټوټی کې وده پورېد کړې په نامه نې رهبر دهیواد پوهانو ته اړخه ځکه او ګر شمیر
ولسونه راڅخه خلا کړل دوی دخپل استعماري سیاست د تقاضا د پاره د اولسونه حواری
او بی علمه سا نل خودرمانی په ځیر مخ په وړاندې روان و ملتونه را وینیدل او دخپل
مستقبل د پاره نې وګر او اندیر کوه خود خپل و فام پر لاسه و په هر ساه او مانی کومک
سره د پښتو نسلان په سیمه کې قومی شوونځي خو په اوږده کولونکو په رده کړه پریکړه

لیکن دجامعی دکومی طبقی دژوند تمیز او تمیز به کوی دپوری (اکثریت)
او که دپوری (اقلیت) به یوه ټولنه کی هر ډول دانسانو پور ته او کښته طبقی موجودی
وی مخنی طانمان او استعمارگران اولوی اکثریت خواران او زحمت کښان دی.

مدنیته و له اشری ډېکار صنعتونه ، ددهمدی خواری کس به ، بهاکو او دمدی به خولو
خوډ پری خوځوکه او چرچی به یو څو که څی احیی . ځلو به او سمور ناو نه به ددوی
به زیار او رحمت خوځو پری بگر د نو نیدوان نه نی به ناو او اری او نه مالبار

دلته نو ادیب به چېن نارنجی رسالت لاس پوری کوی او ادب دحوارا بود ژوند
تمیز ته استخدا هو ی همدا ادب نو به رسیده چي ژوند تصویر څرکول کیدای شی او هم تمیز ،
دا ډول ادیب حق لری چی ووا یی ماحیل اجتماعی فرایس پر ځای کړی دی او کوم
پورچی دولس لخواړه پر غاړه و همه می بیر نه داسای شراوت به رها کی ولس نه
به پور سپیڅلتوب سپارلی دی .

اوس له بیر ته چېلی وراشی به راستانه نو چی ادب بر ادیب به څه به کوی زما به حوال
دادب یوازنی امر او کلکه غوښتنه دخپلو یارانو څخه داده چی دوی باید همیشه
دواقعیت او دهنه د مظاهر و سره آه او یی .

دخپل ولس تاریخی ټاکلی دوره و بیژنی . دحکوم سره دخپل ارتباط مزی ټینګه
وساتی دحکوم به ژ به او کمزور ځای ته یوه کړی نیاد دحکوم دنیکه مرغه ژوند دپاره به
مترقی او یا تولا س پوری کړی

دا حقیقت هم باید له داده و نه تاسو چی مترقی او نیات پر محتملی ژ به او او ایی . او څکه

ادب اوسنی ادیب ته امر کوی چی لوړی باید خپله وروسته پای ته ژوندی کړی ولسی
کلنور و پالی دحکوم شاهی ادب او ورا یات ډول او د لغا نو دحیرې او اصطلاحات
را ترسیره کړی . څکه دهر ډول عالی او اساسی اېډیال څرکمند و لو او دهر راز اوادی

دپاره لوړی بشپړه او معیاری ژ به به کار ده که وکړ هر څو مرغه حلاق او پر اساسیت مین وی
که دا لغا طوا دایه نی سیکه او نا لیری نو بیا هم به رڼه پوری ادب منځ ته را تلای به شی
ن او غایي ټولنه غوره وکړو نو ، اعیزه ناک او ښایسته کلاما نو ته سخته اېتیا لری

(څکه نن سبا دپاښت او ښکلا لمداری به ایره منځ پر غوځو بددی کمپو ته لږ لری نور به لږ او
او کاکل او بی روانه دی) د هر څو چی د یوه ولس ژ به او اساسیات به کمی او کیفی لخواظ
پر محتمل و نه کړی ادیب دحیر رڼه ارم او به به څرکمند ډول او حور به به څرکمند ولای به شی څکه

■ دتمو ددخپلی چهرې (بی) سره به شلیدونکی اړیکی لری

نتیجه دا شوه چی ادب بر ادیب ته امر کوی چی لوړی دحکوم ژ به او پاله دپاد دحکوم
دنیکه مرغه او هو سا ژوند دپاره دعیسی او محبت بیجا مو به چپاره کړه اوله همه چاری ځان
سا نه چی دحکوم دسجور توب (سعادت) به لار کی دمنی کرځی

ژموند عصر رښتینی ادیب به همه څو وی چی دحیر ولس اجتماعی ژوند به واقع
به تصویر کړی اوله حقیقت څخه منځ پر لږ به ووا به پوری او به دی برخ کی وچه پای
لیرد ته درسمدو به ټمه خپل ولس تر لاس موئی پر منځ روانی

«پاښتانه ۴۸ مخ کی»

دملی یو والی په تکامل کی د قضا و تونو

اغیزه

په دغه پر مختللی نړۍ کې لکه څه چې
ښکاره ده نړیوال یو په بل پسې دسوانس،
تکنا لوژی او نور وستر واکشا فو تو د نړۍ

په برکت د خپلو توانو د اقتصادي، سیاسي،
اجتماعي او نور هنلي ژوندانه د پوره سمون
او د خپلو خلکو د اعمالو، افکارو او

نظر یا تو په نسبت د سالمو قضا و تونو د
اساساتو او اصولو نو په پیر وی، د خپل هیواد
او خپلې توانې د هر اړخیزو شرایطو د ژور

تحلیل په رڼا کې تل پر مخ مخی او داسې
چې ټک ټک ګامونه اخلي چې نه یوازې د خپلو
خلکو دا برومند او مترقی ژوند د بها

امکانات راغونډوي، بلکه لیدل کېږي چې
د دغو مثبتو تحولونو او پر له پسې
پر مخ تګونو له اړکته د تمدن او پر مخ تګ

له کاروان څخه دور وسته پاته هیواد او
ملتو په مادی او معنوي شرایطو کې
د توجه وړ امکانات منځ ته راوړي.

که موږ ښه غږ شو د اقلیتونو نه غږ ګندوي
چې د پر مخ تګ هیوادو مترقی او ایکمره
ژوند، نه په اصطلاح له اسمانه ورته را کښته

شوی دی او نه ورته د مخکې راز پریښودلی دی
بلکه هغو توانو د خپلو خلکو د ګټې

و والی همکاري او ملي بنو احساساتو په
برکت د تکامل لاری چاري پيدا کړي او
دهغو په تطبیق او عملي کولو کې یې

به ستړي کړي د خلکو توکي د ملي یو والی
په رڼا کې د کار او فعالیت ښې سپاګري
او په دې لار کې یې زیاتې مادي او معنوي

فریاې او فدا کاري پر مخا نو منلې دي.
همدارنگه پر مختللی هیوادو کې د یوې
خو او خپلو ملتو د تکامل په هیله په اجتماعي

ستر وصالو کې د خلکو وصال او ویش ګډون
ته عملاً په درنه سترګه کتلې دي خو د ملي
حوالې لپاره د خپلو خلکو او افکارو، نظر یا تو

او اعمالو ته تل په سالم انتقادی نظر کتلې
او د اجتماعي چارو په نسبت یې سالم قضاوت
خپل شعار ګرزولی دی او د دې عالي ستر

شعار په برکت یې په خپلو توانو کې د سالمو
قضا و تونو روحیه قوی کړې ده او دهغه په
ملګر تیا تې د خپلو توانو د تکامل او

پر مخ تګ رازونه تر لاسه کړي دي.
هو د توانو د تکامل او پر مخ تګ په
برخه کې هغه څه چې د پره اغیزه لري، په

اجتماعي لحاظ تر ټولو مهمه د توانو
د ګټو تر منځ د نظر یا تو، افکارو او

اعمالو په نسبت د قضاو تونو موضوع ده
ځکه په هر اندازه چې د یوه فکر او یوه
عمل او یا یوه شخص په نسبت قضاوت عمیق
وی او د ژورو تحقیقاتو پر انځور او بناوی
په هغه اندازه ئی نتوېجې مهمې او زیاتې
ګڼوړی وی.

نن چې داپکه مرغه زموږ په هیواد
کې د جمهوریت عالي نظام استحكام
موندلی او زموږ دستور انقلابي ملي
رهبر ښاغلی محمد داؤد د نوکو ملي
هیلو د پریالی کولو او تحقیق په خاطر
دای کفا یغه ظالم نظام توره شپه د
جمهوریت د خلا نده امر په را خنلو سره
د تل د پاره پای ته ورسېده او د سره سم
په افغاني ټولنه کې د خلکو تر منځ په

ملي اجتماعي چارو او وسایلو کې
دو مال ګټور احساسات تر پخوا زیات
پیاوړې او ګران هیواد مود مادی
او معنوي سترو پر مخ ګوټو د مثبت
تأثیر په لار کې ګام ایښی دی
نولازمه ده چې هر افغان په توره بیا

ځوانان او پېښلی په هر مقام او هر ډول
درايطو کې چې یو، د جمهوري نظام
د پرمختګ په لار کې په ځانو کې د
جدیت، فعالیت، صداقت روحیه پیاوړې
کړي.

زموږ د ټولنې ټوله خلک په توره بیا
ځوانان او پېښلی او د ځوانو افکارو
او ځوانو نظر یا تو ځوانان باید په
اجتماعي او وروسترو مایلو کې حماسوي

او خپل مسئولیت درک کړي او د ملي
وحدت په هیله د ټولنې او خلکو تر منځ

د نظر یا تو افکارو او اعمالو په نسبت
همیشه د سالمو قضاو تونو پورې خپل

ښار وګړي او تل ئی کوښښ داوی
چې په عمومي توګه د خپل همنوع او

په خاصه توګه د خپلو هیواد والو د
د نظر یا تو، افکارو او اعمالو په مقابل
کې ئی له حقوق او بشپړې ځپې لې څخه

کوم قضاوت ونه کړي ځکه هغه قضاوتونه
چې په اجتماعي لحاظ پراخه پټو او

ښانه وی او په هغو کې د تحقیق او
څیړنې روحیه نه لیدل کېږي نو څرګنده
ده چې دا ټول قضاوتونه د ځان سره بډی
نن چې را پېدا کوي.

په دې اساس په کار ده چې ځوانان او د ځوان

افکار و ځوانان د خپلو خلکو د نوکو مرغی
او ولسي کامیابو په نظر کې لیدلو سره د
دغه ولس په اجتماعي او انفرادي مسایلو

کې د سالم او واقعي قضاو تونو ملا تې
و کړي او د هغو بی ځایو چټي قضاوتونو
پر ضد چې په هغو کې د تحقیق او اوڅیړنې

عالي روحیه هیڅ نه وي، فعاله مبارزه وکړي
او د امو قع ورته کړي چې دغه پوځ قضاوتونه
بې ځایه او بې، خودخواه او نور وناوړي

د اجتماعي کدو نه وروستوي

نوراسي چې د جمهوري نظام د مثبتې
کړنلارې په پورې د خپل هیواد او خپلې

خاورې او خپلې ټولنې د عمومي ښه ګڼو او
پرمختګونو په خاطر په ځانو کې د جمهوریت
پالنې عالي احساسات غښتلي او په دې لار کې

د هر ډول قربا نیو ته ځان نه و چمتو
کړي.

ادب څه ته وایي؟

هر کله چې ژوند او سیاست سره لازم او
ملزوم او یو تر بله تړلي دي نو ځکه د ادب
او سیاست تر منځ هم خامخا دار تباط مري

عزیدلی دی
ژوندی ادب په دماغونو کښي د سیاست
رڼا اچولی شي او سیاسي قوت په ادب کښي
دودې او ترقی سا پو کلي شي.
ادب انساني ژوند له ځنا څخه ساتي او
ولوله ورکودو څخه ژغوري

مکسوم ګور کي وایي: ادب د انسانیت
مید سپدی ادب انسان ته دخپلواک ټکلي
اوسپنڅلي ژوند لارښیي اوله نور و تنو څخه

یي ساتي. د ښه ځي ادب د زمانې او حالاتو
تا بع او مریي نه دی بلکه زمانه او حالات
د هغه تا بع وی.

ښه اولوې ادب هغه دی چې د خلکو
احساسات و پاروي، خو یو نه او عادتونه
یي پاک او صفا کړي او د خیر او نیکي په لور

یي سوق کړي.
منلی اوسپنڅلي ادب هغه دی چې هر څوک
د خپل حال سره سم د ژوندانه په لارو چارو

و پوهوي او د ژوندانه غرض او مقصد په ښه
غالب کښي خلکو ته وړاندې کړي.
د ادب مقام د بشر په تاریخ کښي ډیر

زیات اولوې دی دیوه لوی سړي خبره ده
څوک چې خپل افکار په ښه ډول لسي

وایي چې انسان یو نور او جامه یي دوهم
نور دی دغسې ژبه یو نور او ادب یي دوهم
نور دی کله چې ژبه د ادب په ګټه ښایسته

شي نو په هغې کښي جمال او ښکلا یو ځای
لیدل کېږي.

دا خبره هر چا منلی ده چې ژوندی ولس

په د یو ژوندی ادب ځاوندوي او ژوندی ادب
په یو ژوندی ولس او ټبر لري. دا دواړه یو
تر بله پوځ تړون او ټوټه ګانک پيوستون لري.

ادب د ژوندانه تصویر او تفسیر دی.
ادب دیوه اولس د ټکرې ځای اورڼا
نوم دی.

ادب دیوه ملت د پوهې او ځور کي
ښه ده
ادب د حقیقت رڼا او د صداقت لارښاده

ادب د ژوندانه لارښود او رهنمادی.
که څه هم ځه ځي کسان ادب له ژوند او
سیاست څخه جلا کوي مګر دا نظر په په عملي

ډګر کښي کوم ارزښت نه لري. البته په ظاهر
کښي د (ادب د ادب پاره) اصطلاح هم شته
خو یوه آشه ادبی قوټه هم د ژوندانه د

تصویر او تفسیر له چوکاټ څخه نشي و تلای
که د مادی شیانو رسم او تصویر یو نو
د ژوند تصویر او ګرځندویي د ژوند تفسیر

ښوونه او څرګندونه وي نو د ژوند تفسیر
لیدل کېږي.

خبرگندولای معلومیری چی داده اوکار
به اصل کبی سم تر قوب او انظیم نه لری.

د دنیا هر لوی شهر او ایډر ترڅو چی

ادیب نهوی بعدی سهو و یا او ای که به کمالی
شی هغه هیچکمه د مشرق او لېواری جگه
مقام نه شی حیالای. په دی احاطه و یلای

شوچی ادب دنوی ژوند جوړونکی اود
قومونو د اوږد تیاغینه ده

د ادب کلمه په عربي، دري، اردو، پنجابي او

نوروز بو کجی یوشان استعمالی دوی
کلمی نوری خانیکی اوریشی هم یوشان و
کجی شته مگر په عری کجی بی شمع و داب

لکه، ادیب، مؤدب و نور. به عربی گدا و نو
کشی دادب لغوی معنای دادی:

(۱) بلانہ دعوت (۴) پوہہ او شیر کی

(۴) د خدا و انځور د ازي ساتنه

خجندی کسان دادب به مذهبوم کبی بنیکه
سلوک الایک چاند هم شامل اولی

په فني لحاظ د ادب د پاره زيات
چورونه چي خيالونه او فكريتونه
پاسي د ادب د نامل كيري څوك دي

ی به به تو که او خوندور دول دانان
توانی افکار او احسانات محرکندول او
اول ادبی

کھنٹی لائی چی ادب ہفہ فو دی چی
کوا حساسا نو پھو خو لو سرہ دتو لئی
کے دخیور پھو لوری ایمائی او دوی بہ دخیور

ی و ربی خورن و ای حی و طرب
است آرمنداری و روسه چی رمور به
ش کی کوم ساینده حیالو به مگری

و شکر محمود اول ابدی عذبی یو ها
ب به امن کسی بولی شری یو عی
بی او عی بی به یو خو خاص و
ی محدود بولی

په اوسني عصر كښي ادب دژوندانه
نـږ او لارښوونكي گڼل كيږي يعنې
خوښگي ادب دژوندانه همدارنـه بولي نو

دعای یی دژوندانه دپته کولو یوه پنځه و سوله
هم کښی کوم کلام او ویناء چی په انسانی
ژوندانه کښی ذوق او حوند پیدا کوی.

ژوندانه ته وده او اړی وړ کوی او خلک
دما بساڼه لاس په چوکاټ کې دمه د
پوهی. تلک هر دوه خوا ته راوړي، همه
تل وړاندي پوهنه ده.

به ادب کبھی ہم دجمال او بنایست پادشاه
کبری او هم یکی ن زودانه پت او پنا
و حونه را خرمند بری به دی لحاظ ادب ته
م پوهه و یلای و او هم فن المل کبری

(۴۹۵ مخ ۱۵)

ادب نثر ادیب ته...

داده‌های اوستی ادب‌شناسی، دین‌دورانه
می‌شاهانه‌جی دق‌لو کپ‌او‌نو اوستو
و کمالو هدف باید نه یوه پراوشنه

بر او نه اوشتلی او دا یی پر مخمک

۱۵۴۱ چو عصر، خلعتك، اوچا پیر یالی له

میں خنخہ یو خنخہ غواہی اودی بل خنخہ کوی
دے دے دے کی ان میں با اید خامخادولس
و۔ ان حکمیت اود تار یخ بیور حہ

اوس چه هیز نه کړی نو خدای دی موږ
اسی ادب او داسی ادب غځه وساتي.

د پښتو نسان د مسئلې...

مسلمانان یې په ښکله دېش
کې د شهیدان کړل او بیا هم
هغه حکومت دی چې د ښکله دېش

د بهر سمیت پورې ندلو د پاره یې
لار هوارول.

د پا کستان «اسلامی»

حکومت د اسلام مخخه یوه
سیاسي جر به جوړه کړې ده
چې په تېرېږي او پر و پا کښې

وسا یلو کې یې استعمالوی
خو که څو کڼ یو ښځه مخکې
وکی چې پښتانه او بلوڅ نو

کاږان دی چې تاسې بمبارۍ
یا ندی کوی په داسې حال کې
چې ځان مسلمان بولي.

پنجا یې حکومت په جواب
کې را یې چې دوی یاغی سوی
دی

دلته نو باید ور ته وو ږل
وسی چې دوی یاغی نه دی، دوی
حق غواړي بلکه تاسې غاصبان

یا ست چې د هغو حق مو پا یماله
کړی دی.

نو په اسلام کې خود غاصبانو

او ظالمانو پر ضد جهاد لازم
دی دغه خبره د پا کستان حکومت
نسي زغملای ځکه نو په بمبارۍ

لاس پوری کوی او قتل و قتل
ته ملا تری

اوس نو دا قضایات محترم مو

لوستونکو او د بصیرت
څارندو ته سپارو چې
د پا کستان د استعمارۍ

حکومت رو په دخپل خلف
یعنې انگريزي استعمار

سره څه تو پیر لری آیا

د پا کستان په نامه مسلمان

حکومت دا انگريزي غیر
مسلمان حکومت په څیر

زموږ پر مسلمانو ورو نو
پا نکو نه نه چلو ی او بمبارۍ
نه ور با ندی کوی چېل

ځای یې نه دی په دې کې کړی

یې کتابچې یې نه دی کو ئې
کړی او معصوم کوچنیان

یې نه دی پښتانه کړی؟

هر څه تر کړی دی په

هیڅ ظالمانه عمل یې سر ته

نه ده کړی. ځکه نو اوس

دلته وخت رارسیدلی دی

چې دخپلو جا برا نه اعمالو

سزا ور ښی ځکه چې یې

کړلی دی د هغو در یږلو

انتظار و با سی او بالاخره

د هر ژر د پښتو نستان

واقعیت په غوږ سترگو

مشاهده کړی.

د کوچنیانو بین

الملی ورځ...

او څر گندولو موقع

ور کړه سی څو هغوی په

ځان کې دلو یوالی احساس

پیدا کې او په دې ډول

د هغو روحی ښه قوی

سی

د کوچنیانو لو زیات

قیدو بس او تر ټول بر عکس

ناوړه نتیجې ور کوی.

ځکه چې دا سپېڅلی

مخلوق تر هر څه زیات د

مور او پلار صمیمیت او شفقت

ته اړیو لری. نو هغه

کوچنیان چې د ژوند په

دغه حساسه مرحله کې

د شکنجې او تر ټولو سره

مخامخ سوی دی همپشه

یې ژوند دلو یو عقد و او

مجر و میتو څخه ډک

وی.

دغه اصل ته په توجه

کو لو سره باید د کوچنیانو

په غذا، لباس او راشه در شه

کې ډیره جدی پاملرنه

وسی او د هغو روزنه یو

سر سری مسئله تلفی نه

شی.

بلکه د کوچنیانو

روزنه لکه څرنگه چې ښایي،

یو ډیره مشکله وظیفه ده

چې د کور په محیط کې

«نور د پښتو په دریم مخ کې

عبداللهی جمالی

موز و لی بیر یزو

ایره یوه نفسی معامله ده هر زنده
سر که انمان وی که حیوان هغه ایریری
خو داجی د ایری اصلی عامل هغه شی
دی هغه غورغواهی.
د مسئله روحیات پیژندو نکو تر
ژوری کیم لی لاندی ده.

د اجتماعی روحیاتو کیم و لکی د ایری
عوامل ټوله د فواید په محیط پوری مر اوط
ولی، یعنی اجتماعی تر ایریه په دغه اصل
کی د ایریه موثره ده. د مثال په ډول په جاپان
کی په عنعنوی ډول کوچنیانو ته چی عمر
بی دواړس کلو ته ورسیری دا تر ایریه ورکوی

چی په هغه حالت کی دوه
واړه شپه په غونگله یا غره کی تیره کړی
اوله دغه وخته ددوی د کوچنیانو له مغزو
کڅه ایریه وزی خور موږ کڅینی شیر بریښی
خوا نان چی د شپې له کوره وزی نو غږی بی
ر پودی.

همدغه د تر بیی نقص دی او د ملی خوا
اجتماعی ماحول غور منسجم راغلی دی چی
موږ یو د لوی اقتدار خاوند مامور وینو
چی خپلوزیر د ستانوته چی امر ور کوی

د اصولاً و قانوناً اجر شو د تر کلمی
زیات هغه له لیکي او د ایریه ایریه یا لی
اعتمادی ده. کنه قانون او اصول خودده

زیر دست مامور ته هم ورمه-لوم دی
دلته د یوه امر ایتکار په کار دی چی په خپل
امر کی بی زیر دست ته ا بلاغ کړی.
دا خود رسمیا تو اړخه ده نو رنو په هره
لحظه او هره موضوع کی زموږ هر شوک
دیوې ایری سره مخامخ دی او دا ایری
زموږ اجتماعی وضع د ایریه را کښه
کړې ده.

هر کله که موږ یا موږ غوندی یوه الله
ټولنه تر هر هغه وړاندی په دغه اړخه کی
د تر بیی اوروزلی په لحاظ اساسی پرو-
گرامونه طرح نه کړی نو د ټولو اشغری له
جیون، ایرید و لکی او د ژوند له ټاټو
له خونو کڅه منزوی وی او ددی کار منفی
ټاټو ده یو او د ټولو اوضاعو کی د ایرید
عواقب پر پودی.
په نتیجه کی باید ووا یو چی ایریه
یو و همی تصور دی او دا تصور په روزنه او
تر ایریه له منځه تلای سی.

دمطبو عاتو اوسو ا د . . .

په پای کی دمطبو عاتو اوسو ا د
ورخ د گران افغانستان د اوسو ا د اوسو ا د
له مینه وړلو د پاره اوسو ا د اوسو ا د اوسو ا د
دلو ترمنځ دمطبو عاتو د تعمیم په لار
کی چی حیاتی پوهه ورسره ده پوه اختور
ورخ بو لو او په دې ا مه د چی ټو لی
دولتی او غیر دولتی موسی اوسو ا د اوسو ا د اوسو ا د
طبعی په دغه ملی مبارزه کی په کلیه کوبین
و کړی. هغو کسانو ته چی د سواد او مطبوعات
په لاره کی زیار باسی ددغی ورځی مبارکی
ورکوم او د لوی خدای له در پاره غځه هغوی
ته د خدمت نو فایق غواهم.

د کوچنیا نو . . .

دهغی مسئولیت واند پخوا و تر کور د
باندی په روزلو نو او وړ کولو کی
د مسئولیت و ښوونکو ته راجع دی. د دې
د پاره چی د هیواد س. ا ورځی د پاره موخپل
مسئولیت لیری کړی وی، لازمه ده چی سر له
او سه د خپلو کوچنیا نو په روزنه کی
د جمهوري نظام د متر قی روحی سره سم
او د عصر دا یجا با توله مخی بشپړ بدلون
راوړلو غوځ واندن ورځی زامن او د سبیا پلرونه
د آ ښه متر قی افغانستان د جوړیدو اوسه
په ډیره عالی دیوه او متر قی مفکوره باندی
بنا کړی.

په دې اساس جمهوري دولت د ۱۳۵۲ کال
په اپریل کی د پوهنی وزارت په چوکاټ
کی له بی سوادۍ سره د مبارزې ملی اداره
فعله کړه چی په علمی اساساتو ولاړه اوله
نور د هغو هیوادو غځه د لاس ته راغلو
تجربو د په نظر کی نیولو سره چی له
اوسو ا د سره د مبارزې د دریځ په لحاظ
زموږ له هیواد سره کلیه وجهه لری
د پرمختیا تی منځخه پر وړې له فعالیتونو
سره په حیاتی اوه او پړاو په پړاو د لیک
لوست د زده کولو عملیات کلیه شی او کرار
کرار دیوې ملی مبارزې په اوه په ټول
هیواد کی ددغی مبارزې لمن پراخه
کړی.

البته د خلکو د نظر د اوق او پوهی
د حدود د پرمختیا په مسیر کی د سواد
تعمیم یوازی یو لومړی ګام دی. دهغه
وروستیو پړاونو د هغو نو تر سره کیدل
زموږ دمطبوعاتو په غاړه ده چی در او یو لی
خپرونو د سمعی او بصری وسا یلو او د کم
سوادانو د مخصوصو مطبوعه مواد و د
خپرونو او د عامه کتا بخانو د جوړولو او د
کلیوالی سیمو د پاره د کتر غځنده کتا بخانو
د زیاتو ډپکو له لاری د اجتماعی ټولنیز
اقتصادی او فرهنگي ودی د ضرورت وړ
عامه اطلاعاتو او اخلاقی کتور و معلوما تو
د تعمیم په لار کی په ډیره اغیزه منه توشه
هلی مخی و کړی.

وصیت

چی غازې دنی می په قبروی ولاړی
 که غلام مړوم راغی نو کړی پرې لاری
 که په خپلو وینو له وم لږېدلې
 په مامه پلېږنو ی دجو سات غاړی
 چی قطرې قطرې می پوځ ددینمن نه کا
 موری ما پسی په کوم مخ به ته ژاړی
 یا به دا بی لنگه ملک باغ عدن کړم
 یا به کړم د پښتنو کوڅی و اچاړی
 «غنی خان»